

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino preje ma upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. decembra 1900.

Politični oddelek.

Volitev v V. kuriji.

V sredo se je vršila volitev državnega poslanca iz splošnega volilnega razreda na Kranjskem. Izid volitve je bil že v naprej popolnoma gotov. Vsakdo je vedel, da zmaga v tem razredu tisti kandidat, ki ga podpira duhovščina, in da propade vsak kandidat, proti kateremu pojde duhovščina v boj. Izvoljen je bil torej kandidat katoliško-narodne stranke gosp. dr. Šusteršič.

V naši deželi ni kandidata katoliško-narodne stranke v nobenem volilnem okraju tako lahko zmagati, kakor v splošnem volilnem razredu. Volilni okraj, ki ga obsega ta razred, je velikanski. Ta razred obsega celo deželo Kranjsko. Kdor hoče v tem razredu zmagati, mora imeti na razpolaganje velikanski agitacijski aparat, mora imeti svoje agitatorje v vsaki občini, tudi v zadnji hribovski vasi in mora leto in dan prirejati shode, da ga spoznajo volilci, katerih večina v tem razredu je brez vsake politične omike, in da z najabsurdnejšimi „šlagerji“ preslepiti. In še v tem slučaju bi bila bitka jako težka, in zmaga skoro nemogoča.

Dr. Šusteršič je torej jako dobro računal, ko je kandidiral v tem razredu. Vedel je, da se mu v tem splošnem volilnem razredu ni bati resničnega boja, da bo tu najlaglje in najceneje zmagal. Vedel je pa tudi, da v nobenem drugem volilnem okraju ne more računati na zanesljivo zmago, ker bi bila napredna narodna stranka koncentrirala vse svoje moči na dotični okraj, in da bi šla z vzemi sredstvi v boj zoper njega.

Zmagal je dr. Šusteršič z velikansko večino, toliko laglje, ker ni bilo proti njemu nikake prave agitacije. Napredna narodna stranka se je vrgla na kmetske občine, v prvi vrsti na notranjske in dolenske in tam se pokaže, koliko uspeha je dosegla s svojo agitacijo.

Zmago v splošnem volilnem razredu pa bo katoliško-narodna stranka drago plačala. Ne mislimo tu na denarne žrtve, katere si je naložila katoliško-narodna stranka, in katere morajo biti z ozirom na razsežno agitacijo uprav kolosalne, kar je sicer ob sebi umevno, nego v mislih imamo moralne posledice, ki jih bo imel način agitacije za duhovščino.

Mi smo bili vedno pri tistih, ki so zastopali mnenje, da gre duhovščini v vodstvu slovenskega naroda odlično mesto. Nikdar nismo duhovščine podili iz političnega življenja, nikdar nismo zahtevali, naj se duhovščina ne udeležuje političnih bojev. Tudi danes stojimo na tem stališču in priznamo odkrito, da je duhovnik ravno tako državljan, kakor vsaki drugi človek, da ima prav tiste politične in državljanske pravice, kakor vsak, in da zato sme tudi politično agitirati. kolikor hoče.

Ravno tako pa smo bili vedno prepričanja, da cerkev ni pravi prostor za politično agitacijo. Duhovnik ima mej svojimi farani dovolj osebnega vpliva in vedno toliko veljave, da mu ni treba politike vlačiti v cerkev, v spovednico, k izpraševanju, da mu ni treba cerkvenih reči umešavati v politiko, in da mu ni treba s cerkveno avtoriteto nastopati v političnih bojih.

To pa se je letos zgodilo in sicer še v veliko večji meri kakor poprej. Naš namen ni, pisati rekriminacij, le kot kronisti naj zabeležimo, da je postopanje jednega dela duhovščine provzročilo silno pohujšanje, in da si je duhovščina, ki mora vendar živeti mej ljudstvom in z ljudstvom, s svojo letošnjo agitacijo nakopala velikansko sovraštvo. Mi to iskreno obžalujemo. Po našem skromnem mnenju je to slaba tolažba, ako pravi duhovščina, da si je nakopala sovraštvo samo tistih ljudi, ki jej v političnih zadevah itak niso hoteli slediti, in ki so tudi pri volitvah stali v boju proti njej, oziroma proti njenemu kandidatu. To je sicer resnično, ali če so ti ljudje stali tudi proti duhovščini, je niso sovražili, nego le nasprotovali njenim političnim težnjam. Zdaj pa se je, ker pritisk vedno provzroči protipritisk, to nasprotstvo v

mnogih krajih prelevilo v sovraštvo in psihologično naravno je, da se pri strastnejših ljudeh raztegne sovraštvo do duhovščine tudi na cerkev in na vero.

Zmagal je pač dr. Šusteršič, ali trpela bo po tej zmagi le cerkev in religioznost, in to je tako velika škoda, da je uspeh pri volitvi ne odtehta.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Od časa do časa stresa ministrskega predsednika Körberja kurja polt, in tedaj začne narodom pihati na dušo. V ogrskem parlamentu je te dni ministrski predsednik razpravljajal tudi o eventualnosti, da cislitvanska ne bo mogla zadostiti pogojem cislitvansko-ogrskemu pogodbi. Kaj je mislil ogrski ministrski predsednik s tem reči, je lahko uganiti. Cislitvanska je doslej potom cesarskih naredb vse storila, kar se je zahtevalo, da ostane pogodba intaktna, in ker bo tudi v prihodnje s § 14. lahko uveljavila vsako, na pogodbo se nanašajočo postavo, je brez dvoma, da je Széll imel pri svojem govoru v mislih eventualnost, ko se v dunajskem parlamentu ne bo dalo izvršiti volitev delegacije. Za ta trenotek suše Madjari, kot dalekovidni politiki, že zdaj svoj smodnik. Madjari se nam seveda tudi tedaj ne bodo izneverili, Széll je grozil z obljubo, da je tudi za ta slučaj oskrbljeno za skupne zadeve in za skupne interese. To se pravi: Madjari bodo dovolili, da smejo avstrijski davkoplačevalci tudi brez privoljenja delegacij plačevati $\frac{2}{3}$ vseh skupnih izdatkov. Ministrski predsednik Körber se je seveda takoj ustrašil, in njegov časopisni svare „avstrijske narode“ naj postanejo ponižni, sicer se zgodi grozna nesreča, da razpade dualizem. Gospod plem. Körber pa se jako moti, ako misli, da se narodi te možnosti boje. Ravno nasprotno: V tej državi ga kmalu ne bo človeka, ki bi razpada dualizma ne smatral za odrešenje. Koliko se vlada trudi, da bi oživela državni zbor, in še za to ne more razgreti narodov, kaj še da bi jih razgrela za dualizem. Ta odrvenelost, ta brezobzirnost naroda za tiste institucije, na katerih je merodajnim krogom največ ležeče, kaže očitno, kar se vedno bolj in bolj odražajo narodi od države. Narodom je postalo čisto vse jedno, kaj se zgodi z državo, in to je slabo znamenje.

Deželni zbori. — Dne 10. decembra se je sešel prvi izmed sklicanih deželnih zborov, namreč dalmatinski. Že v prvi seji se je pokazalo, kakšno nevoljo je obudil dogovor mej dunajsko in peštansko vlado glede bosanskih železnic. Tekom prihodnjih dni se snidejo drugi deželni zbori. Zlasti zasedanje češkega deželnega zbora dela vladi velike preglavice, ker namerava češki radikalec dr. Baxa sprožiti razpravo o deklaraciji presumptivnega prestolonaslednika nadvojvode Franca Ferdinanda.

Volilno gibanje. — Skoro v vseh kronovinah se vrše sedaj volitve volilnih mož. V obče so stranke ohranile svojo posest, le tu in tam se utegne zgoditi kaka prememba. Najzanimivejši pojav celega volilnega gibanja je, da so socialni demokratje na Češkem mogočno nazadovali. Vsakdo bi mislil, da mora socialna demokracija v industrijalni češki znatno napredovati, v tem ko se je pri volitvi volilnih mož izkazalo, da izgublja teren pod nogami. Nemški nacionalci so socialnim demokratom stališče tako podkopali, da bodo socialni demokratje izgubili samo na Češkem tri mandate.

Proti knezu Lobkovicu. — Praški časopis „Budivoj“ je priobčil te dni prav zanimivo razkritje. Sporočil je, da skušajo gotovi krogi izpodriniti češkega deželnega maršala kneza Jurija Lobkovica in na njegovo mesto spraviti nemškega liberalca kneza Fürstenberga. Lobkovic je energičen in se malo meni za želje kacega ministrskega predsednika, vrh tega

pa je odločno češkonarodnega mišljenja, in zato bi ga Nemci radi odstranili.

Bolgarska. — Te dni je ministrstvo vsled konflikta z narodnim sobranjem odstopilo. Šele po dolgih, večkrat ponorečenih prizadevanjih, sestaviti novo vlado, je to nalogo prevzel bivši ministrski predsednik Ivančov. Posledica tega bo, da se razpusti sobranje.

Vojna v južni Afriki. — Zadnje dni se poroča, da so Angleži zopet dosegli neke uspehe. Žal, da Krüger ni mogel v Evropi ničesar opraviti. Kraljica nizozemska je staremu prezidentu pojasnila, da je nemogoča vsaka intervencija, ker ni zanjo pridobiti ne Nemčije, niti Francije. Krüger je vsled tega opustil nameravano potovanje na Rusko. V angleškem parlamentu je vlada povedala, da hoče anektirani južnoafriški republiki utelesiti Kaplandijo in jima sčasoma dati avtonomijo.

Knjižne tirjatve.

Neštevilnokrat se je že razpravljalo o potrebi, omogočiti trgovcem in obrtnikom, da svoje v knjigah vpisane tirjatve lahko v denar spravijo. Zdaj imata trgovec in obrtnik včasih izredno dolgo svoje tirjatve samo na papirju, mej tem, ko morejo sami delati drugod dolgeve in plačevati od njih obresti samo, da gre njih obrt dalje.

To niso zdrave razmere, in ponekod se trgovci in obrtniki že dolgo časa bore, da bi se jim na kateri koli način naredilo konec. Odkazani so v tem oziru v prvi vrsti pač le na samo pomoč, zakaj država ne bo in ne more glede teh razmer skoro ničesar storiti.

V Gradcu so se te dni trgovci in obrtniki dogovorili z nekim denarnim zavodom, da bodo odslej na svoje knjižne tirjatve lahko dobivali denar in jim ne bo več treba, se zadolževati in od teh dolgov obresti plačevati, v tem, ko imajo pri ljudeh svoj denar.

Po tem dogovoru z navedenim denarnim zavodom razdele se vse tirjatve v take, ki so že zapadle in v take, ki še niso zapadle. Postopalo pa se bo na ta način, predpostavlja, da upnik hoče in more plačati, da bo trgovec ali obrtnik denarnemu zavodu dal pooblastilo, da sme tirjatev iztirjati, da sme dolžnika opominjati in da ga sme tožiti. Trgovec ali obrtnik ne bo nič več imel opraviti z malomarnim upnikom; odstopil ga bo tako-rekoč denarnemu zavodu, ki bo potem denar iztirjal.

Važnejše so določbe glede še ne zapadlih tirjatev. V tem oziru določa omenjeni dogovor naslednje:

1.) Ako prizna dolžnik svoj dolg, izplača denarni zavod upnika dve tretjini njegove tirjatve in se potem dogovori z dolžnikom, kateremu dovoli lahko tudi plačevanje dolga v obrokih, v tem, ko z upnikom obračuna ko je ves dolg plačan.

2.) Upnik lahko podpiše prima menico na ordre dotičnega denarnega zavoda, katera menica se glasi na ime dolžnika. Tako menico lahko brez akcepta predloži denarnemu zavodu v eskomptiranje. Zavod predloži me-